

2. Minimálautomata, reguláris kifejezés

1. Legyen $L \subseteq \{0, 1\}^*$ a 011 részsztót tartalmazó szavakból álló nyelv.

- (a) Ekvivalensek-e az alábbi szópárok: 0 és 1, 000 és 0, 0011 és 0111011
- (b) Hány ekvivalenciaosztály van L -re nézve és mik ezek?

Megoldás:

(a) $0 \not\sim 1$, mivel $x = 0$ és $y = 1$ esetén $z = 11$ választással $xz = 011 \in L$ és $yz = 111 \notin L$.
 $000 \sim 0$, mivel ha $x = 000$ és $y = 0$, az $yz \in L$ pontosan akkor teljesül, ha vagy $z \in L$ vagy z első két karaktere 11. A feltétel x -re is igaz, hiszen ennek a két kezdő 0 karaktere nem lehet egyetlen 011 részsztónak sem a része.

$0011 \sim 0111011$, mivel a pár mindkét tagjában már szerepel a 011 részsztó, így ezek, és minden folytatásuk is L -ben van.

(b) Négy osztály van.

A 011 osztálya a nyelv szavaiból áll – ezek minden folytatása is L -ben van.

A 01 osztálya az összes 01-re végződő szó, amiben nincs 011 – ezek mindegyikéből csak úgy kaphatunk L -beli szót, hogy vagy 1-gyel folytatjuk, vagy L -belit fűzünk hozzá.

A 0 osztályába tartozik az összes 0-ra végződő szó, amiben nincs 011 – ezek mindegyikéből csak úgy kaphatunk L -beli szót, hogy vagy 11-gyel folytatjuk, vagy L -belit fűzünk hozzá.

Az 1 osztályába tartozik az összes 11-re végződő szó, amiben nincs 011, továbbá az 1, ε is – ezekből mindegyikéből csak úgy kaphatunk L -beli szót, ha L -belit fűzünk hozzá.

Mivel ezek lefedik az összes esetet, több osztály nincs. (Ezek megfelelnek a minimálautomata 4 állapotának.)

2. Legyen $\Sigma = \{a, b\}$ és $L \subseteq \Sigma^*$. Tudjuk, hogy az alábbi szópárok ekvivalensek: $\varepsilon \sim a$, $a \sim bb$, $bab \sim baba$ valamint, hogy $\varepsilon \notin L$, $b \in L$, $ba \notin L$, $baba \in L$.

Legalább hány ekvivalenciaosztályba oszthatók a szavak? Minimálisan hány állapota kell legyen egy ilyen tulajdonságú L nyelvet elfogadó DVA-nak? Adjon meg egy minél kevesebb állapotú teljes DVA-t!

Megoldás: Mivel $\varepsilon \notin L$ és $b \in L$, ezért $\varepsilon \not\sim b$, így legalább két osztály kell, legyenek ezek A_0 és A_1 , és legyen $\varepsilon \in A_0$ $b \in A_1$. Ekkor $A_1 \subseteq L$ és az ekvivalenciák miatt tudjuk, hogy $a, bb \in A_0$.

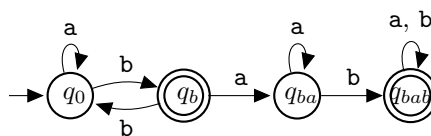
Nézzük most a ba szót. Mivel $ba \notin L$, ezért $ba \notin A_1$. Megmutatjuk, hogy $ba \notin A_0$, azaz egy harmadik osztály tagja. Tegyük fel, hogy $ba \in A_0$. Ekkor a $\varepsilon \sim ba$ ekvivalencia miatt $b \sim bab$, és ezért $ba \sim baba$ is teljesül, ami a $bab \sim baba$ feltétel miatt azt adja, hogy $b \sim ba \sim \varepsilon$, azaz $b \in L$. Ez pedig ellentmond a feltételnek.

Tehát A_0 és A_1 mellett biztos van még egy osztály, $ba \in A_2$.

Mivel ekvivalens a $baba$ szóval, ezért $bab \in L$. Így biztos, hogy nincs az A_0 és A_2 osztályokban. De vegyük észre, hogy A_1 -ben sem lehet benne, hiszen akkor $b \sim bab$ miatt $ba \sim baba$ is teljesülne, ami ellentmondana a feltételeknek, hogy $ba \notin L$ és $baba \in L$.

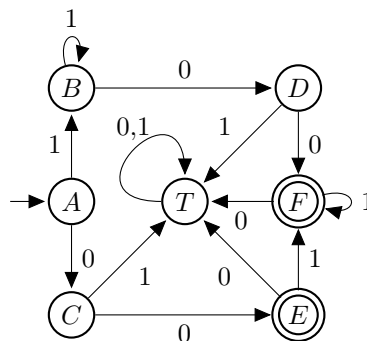
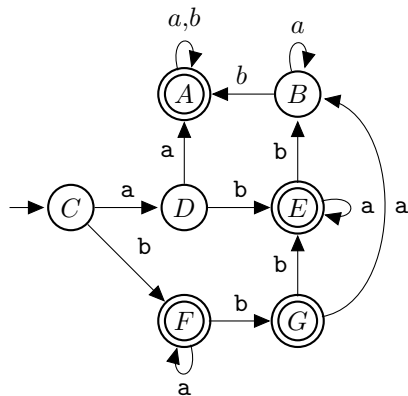
Ezzel azt láttuk, hogy 4 osztály szükséges, ami azt is jelenti, hogy minden teljes DVA-nak, ami a feltételeknek megfelelő nyelvet fogad el van legalább 4 állapota.

Most mutatunk egy 4 állapotú teljes DVA-t egy ilyen L nyelvre, ami igazolja, hogy van olyan a feltételeknek megfelelő nyelv, aminél több osztályra nincs szükség.

3. Mindkét megadott automatára döntse el, hogy abban az automatában ekvivalensek-e az alábbi állapotok?

- (a) A és D
- (b) A és B
- (c) B és C

Megoldás: Mindegyik esetben azt kell eldönteni, hogy van-e olyan szó, amit a megadott állapotokból indítva a pár egyikénél elfogadó, a másikonál elutasító állapotba vezet.

(a) Mindkét esetben $A \not\sim D$:

Az első automata esetében az üres szó jó lesz, hiszen A elfogadó és D nem.

A második automatánál az üres szó még nem jó, de az egyetlen 0-ból álló szó már igen, mert A -ból a nem elfogadó C -be, D -ből pedig az elfogadó F -be visz.

(b) Az első automatánál nem ekvivalensek, a másodikonál igen:

Az első automata esete most is egyszerű, az egyik állapot elfogadó, a másik nem, tehát $A \not\sim B$.

A második automatánál az üres szó nyilván nem jó, mivel egyik állapot sem elfogadó. Vegyük észre, hogy a $\delta(A,1) = \delta(B,1)$ feltételből az következik, hogy azok a szavak sem jók, melyeknek az első karaktere 1, hiszen ezekre az első lépés után a két számítási út megegyezik. A 0 sem jó, hiszen ezzel az egyaránt nem elfogadó C , illetve D állapotba kerülünk. A 01-gyel kezdődő szavak mindkét esetben a T állapotban érnek véget. A 00 szó sem megfelelő, mert ez mindkét esetben elfogadó állapotba vezet (E , illetve F). Amennyiben kettőnél hosszabb, 00 kezdetű szavunk van, a következő karakterrel azonos állapotba kerül a két számítási út (és persze innen már együtt is marad).

Ezzel azt láttuk, hogy $A \sim B$ a második automata esetében, hiszen nincs olyan szó amire az egyik állapotból elfogadóba a másikonál elutasítóba kerülnénk.

(c) Egyiknél sem ekvivalensek:

Az első automatánál az aa szó az egyik esetben az A elfogadó, a másik esetben a B elutasító állapotba vezet.

A második automatánál pl. a 0-val az egyik esetben a D nem elfogadó, a másik esetben az E elfogadó állapotba lépünk.

4. Az előző feladat automatáiból a tanult módon készítse el a minimálautomatáikat!

Megoldás: Két csoporttal, a nem elfogadók és az elfogadók csoportjával kezdjük, majd minden állapotra megnézzük, hogy ezek közül az ábécé betűi hatására melyikbe megy.

Az bal oldali automatánál ez így alakul:

	I			II			
	B	C	D	A	E	F	G
a	I	I	II	II	II	II	I
b	II	II	II	II	I	II	II

A nem homogén osztályokat szétbontjuk, és újra megvizsgáljuk az átmeneteket

	I		II	III		IV	V
	B	C	D	A	F	E	G
a	I	II	III	III	III	IV	I
b	III	III	IV	III	V	I	IV

Megint felbontjuk a nem homogén osztályokat, és utána azt kapjuk, hogy az eredeti automata minden állapota külön ekvivalencia osztályba tartozik. Azaz az automata már minimális volt.

A jobb oldali automatára ugyanez:

	I					II	
	A	B	C	D	T	E	F
0	I	I	II	II	I	I	I
1	I	I	I	I	I	II	II

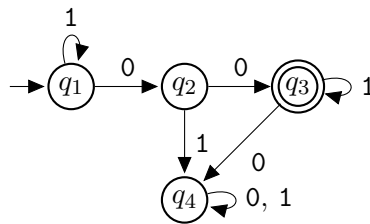
A nem homogén osztályokat szétbontjuk, és újra megvizsgáljuk az átmeneteket

	I			II		III	
	A	B	T	C	D	E	F
0	II	II	I	III	III	I	I
1	I	I	I	I	I	III	III

Az első csoport még nem homogén, kell még egy lépés:

	I		II		III		IV
	A	B	C	D	E	F	T
0	II	II	III	III	IV	IV	IV
1	I	I	IV	IV	III	III	IV

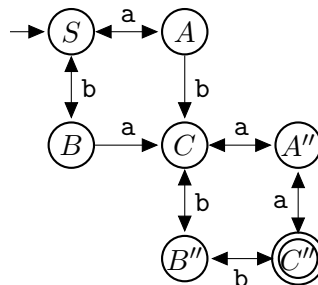
Ezek szerint a minimálautomata:

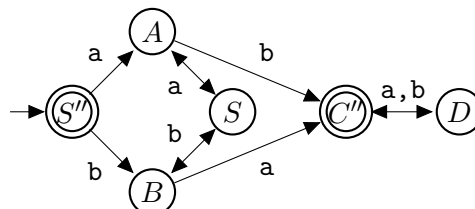
5. Legyen $\Sigma = \{a,b\}$ és $L \subseteq \Sigma^*$ álljon azokból a szavakból, melyekben az a-k száma és a b-k száma is páratlan. Adjon minimálautomatát az L^2 és L^* nyelvekre!

Megoldás: Az L , L^2 , L^* nyelvekre már adtunk VA-t az 1. feladatsorban. Most ezekből az utóbbi kettőt kell minimalizálni. Illetve, még előtte ki kell küszöbölni az ε -átmenetet és determinisztikussá kell tenni!

A végeredmény L^2 esetében

A minimálautomata L^* -ra:

6. Legyen $\Sigma = \{a,b\}$ és $L \subseteq \Sigma^*$ álljon azokból a nem üres szavakból, melyekben van páratlan blokk. Adjon minimálautomatát az L^* nyelvhez!

Megoldás: Az 1. feladatsorban már adtunk rá DVA-t. Az ottani 1. megoldás konstrukciójának eredménye egy 9 állapotú teljes DVA volt, amiben minden állapot elfogadó. Ha alkalmazzuk erre a minimalizáló eljárást, akkor megkapjuk a 2. megoldásban kitalált, egyetlen állapotú DVA-t.

7. Igaz-e, hogy ha az L nyelvhez tartozó minimálautomatából a tanult konstrukció szerint készítünk véges automatát a komplementer $\bar{L}$ nyelvhez, akkor az így kapott automata minimális lesz?

Megoldás: Igaz, mert

1. változat: ugyanazok az ekvivalenciaosztályok az L -re, mint az $\bar{L}$ -re.

2. változat: ha az így kapott automata minimalizálásakor csökkenne az állapotok száma, akkor ebben megváltoztatva az elfogadást–nem elfogadást, kisebb automatát kapnánk az eredeti L nyelvre, ami ellentmond annak, hogy az L minimálautomatájából indultunk ki.

8. Álljon az $L \subseteq \{a,b\}^*$ nyelv azokból a szavakból, melyekben minden a -blokk páratlan hosszú. Adjon L -hez reguláris kifejezést!

Megoldás: A páratlan hosszú blokkok így írhatók fel: $a(aa)^*$. Amire vigyázni kell, hogy két ilyen blokk közé kerüljön legalább egy b , mert különben összeolvadnak egy páros blokká. Továbbá, hogy a szó elején és végén állhat b is, de lehet a -blokk is. Tehát ez jó lesz: $b^* (a(aa)^* bb^*)^* (\varepsilon + a(aa)^*)$.

9. A $(0+1)^*01(0+1)^* + 1^*0^*$ reguláris kifejezés által meghatározott nyelvhez adjon DVA-t!

Megoldás: Követhetjük a tanult konstrukció lépéseit (a végén a kapott automatát determinizálni is kell!), de mivel a feladat szövege ezt nem kéri, inkább gondolkodjunk...

A reguláris kifejezés első tagja azokat a szavakat írja le, amiben szerepel a 01 részszó. Ami ebben nem szerepel az vagy üres, vagy csak egyféle karakterből áll, vagy néhány 1-t követ néhány 0. Ezeket együtt leírja az 1^*0^* reguláris kifejezés. Azaz a feladatban megadott reguláris kifejezéshez tartozó nyelv a $\{0,1\}^*$, amihez az egyetlen állapotú, $\delta(q,0) = \delta(q,1)$ állapotátmenetű DVA, ahol q a kezdő és egyben az elfogadó állapot is.

10. Legyen $\Sigma = \{0,1\}$. Az M véges automata állapotai $Q = \{1,2,3\}$, ezekből az 1 a kezdőállapot, $F = \{2,3\}$ az elfogadó állapotok, $\delta(i,0) = i$, $\delta(1,1) = 2$, $\delta(2,1) = 3$, $\delta(3,1) = 1$.

(a) Mi az M által elfogadott nyelv?

(b) Adja meg az $R(i,j,0)$ reguláris kifejezéseket!

(c) A tanult eljárást használva adjon meg az $L(M)$ nyelvhez egy reguláris kifejezést!

Megoldás: (a) $L(M) =$ az 1-k száma nem osztható 3-mal.

(b) $R(i,i,0) = \varepsilon + 0$, $R(i,i+1,0) = 1$, $R(i,i+2,0) = \emptyset$. (Az összeadást mod 3 kell érteni.)

(c) $R(i,j,1) = R(i,j,0) + R(i,1,0)R(1,1,0)^*R(1,j,0) = R(i,j,0) + R(i,1,0)^*R(1,j,0)$, ami egyszerűsítve:

$i \setminus j$	1	2	3
1	0^*	0^*1	$\emptyset$
2	$\emptyset$	$\varepsilon + 0$	1
3	10^*	10^*1	$\varepsilon + 0$

$R(i,j,2) = R(i,j,1) + R(i,2,1)R(2,2,1)^*R(2,j,1) = R(i,j,1) + R(i,2,1)0^*R(2,j,1)$, ami egyszerűsítések után:

$i \setminus j$	1	2	3
1	0^*	0^*10^*	0^*10^*1
2	$\emptyset$	0^*	0^*1
3	10^*	10^*10^*	$\varepsilon + 0 + 10^*10^*1$

$R(i, j, 3) = R(i, j, 2) + R(i, 3, 2)R(3, 3, 2)^*R(3, j, 2) = R(i, j, 2) + R(i, 3, 2)(0 + 10^*10^*1)^*R(3, j, 2)$, amiből
a nyelv $R(1, 2, 3) + R(1, 3, 3) = R(1, 2, 2) + R(1, 3, 2) + R(1, 3, 2)(0 + 10^*10^*1)^*(R(3, 2, 2) + R(3, 3, 2)) =$
 $0^*10^* + 0^*10^*1(0 + 10^*10^*1)^*(10^*10^* + \varepsilon)$.

.....